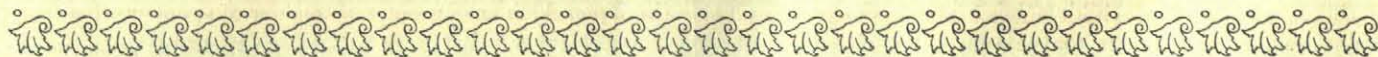

teekenaar met artistieke hand fijne witte toetsen in het landschap gebracht. Blanke rijm versiert iedere punt van het tuinhok, iederen nog gespaarden spinragdraad. Van ieder hulstblad zijn de punten wit bijgeteekend, ja de dorre bladeren op uw pad hebben witte lijnen op de hoofdnerven. Aan grassprietjes, aan mosblaadjes, aan doode af-

gevallen takjes heeft de kunstenaar zijn werk gedaan. En de boontakken, ze zijn één sierlijk geheel van mat zilveren lijnen. Laat daarover de zon even lichten — welk eene pracht, welk eene heerlijkheid!

J. JASPERS JR.

(Wordt vervolgd).

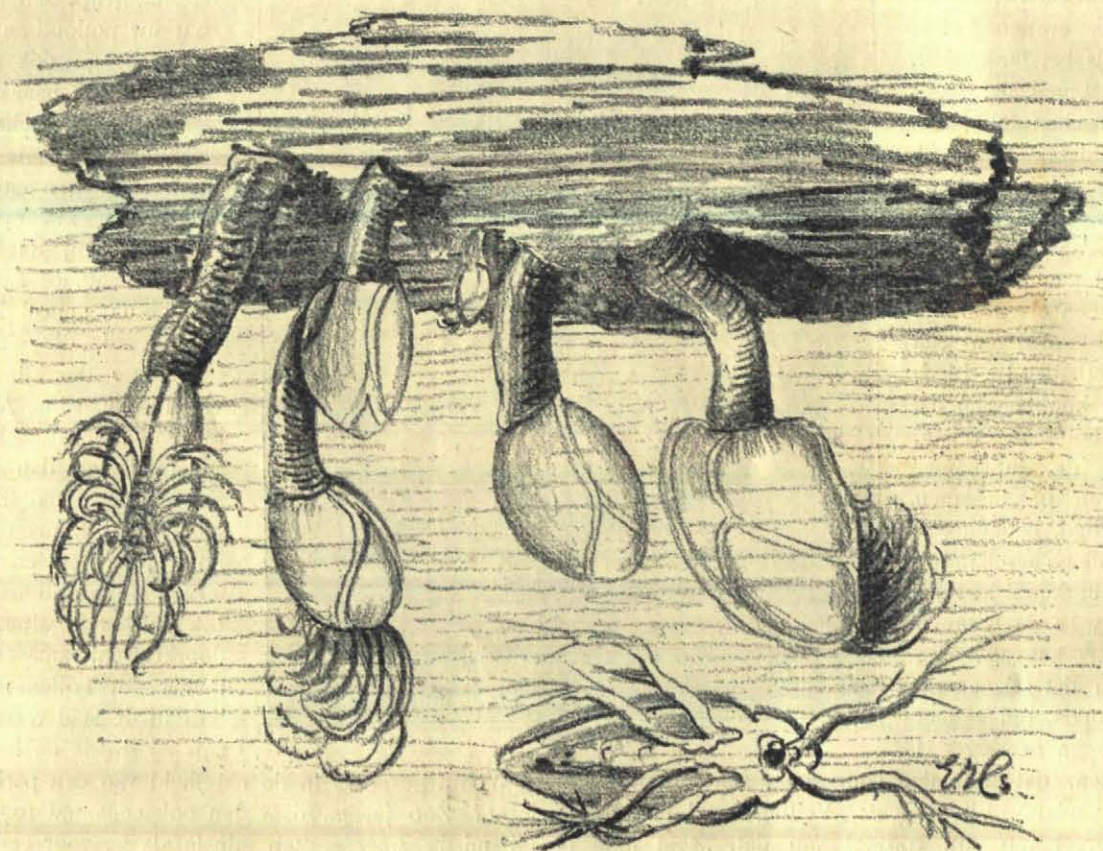

ROTGANZEN EN EENDENMOSSELS.

Als de winterstorm spookt, — als die barre gast uit het noorden ons daags om de ooren fluit en 's avonds in de schoorsteen blaast en gilt, — als elk levend wezen, dat geen schuilplaats kan vinden, verstijft van koude — dan verschijnen weer, op Wieringen en langs het Hollandsche strand, die vreemde donkere vogels,

„Rotgans-eieren,” zegt de man. Zijn kameraad spitst de ooren. „Waar zijn ze? Ja, hoor, ik zie ze, daarmee kunnen we een broodje verdienen.”

Met zijn haak haalt de strandjutter het wrakhout naar zich toe, en voorzichtig tillen ze het samen uit het water. Thuis zagen ze er het stuk uit, waaraan de meeste eenden-

Eendenmossels (*Lepas anatifera*) aan een stukje boombast.
Links onder een larve van *Lepas* (sterk vergroot).

grauw en zwart en loodkleurig als de sombere sneuehemel.

Rotganzen zijn het, zeggen de visschers. Van waar ze komen? Vraag dat eens aan die beide mannen! Zij hebben bij de laatste storm uit het Noord-Westen een goede strandvondst gedaan. Een stuk wrakhout kwam aandrijven, niets van waarde, een half vergaan kromhout.

Een van hen richt zijn kijker op 't dobberend blok en ziet iets wits en bruins er uit opsteken; 't komt naderbij, t lijken groote eieren met dikke stelen vastgehecht.

mossels gehecht zijn, en leggen het in een tobbe met zeewater.

„Ze leven nog goed, kijk ze hun vlerken eens uitslaan, ik haal even mijn kar. Schud jij zoolang het water!”

Een paar uur later loopen in het naburig kuststadje de kinderen te hoop, op het geroep der beide strandvonders: „Rotgans-eieren! Eendenmossels!”

Aan de voornaamste huizen schellen ze aan, en voor een cent, of wat men geven wil, vertellen ze om beurten aan de nieuwsgierige dienstmeiden en de kinderen de

wonderlijke geboorte-geschiedenis van de rotganzen. Terwijl de een vertelt, rookt de ander zijn pijpje, en kijkt in de lucht met een gezicht, alsof hij nog nooit getwijfeld heeft aan de waarheid; alleen als zijn makker wat erg wonderbaarlijk is, komt er een glunderende trek op zijn rimpelige wangen; en zegt de een, om zijn lach te onderdrukken: „Niet waar, Hein,” dan zegt de ander met draaiende oogen: „Ja, wis en waarachtig! Het staat in de boeken!”

„Daar ginder in Schotland, vlak aan de kust, daar wassen

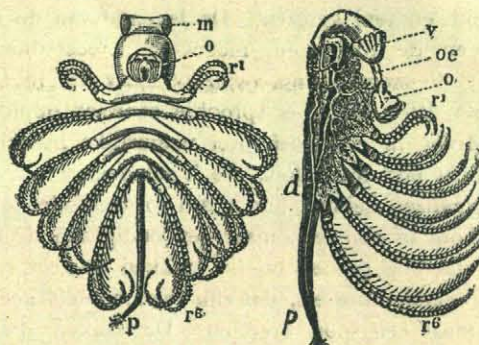

Voorstelling van het ontstaan van Rotganzen uit eendenmossels.
Uit een oud boek over Nat. Hist. (Aldrovandi Ornithologia.)

de boomen, waar de rotganzen uit groeien; het moeten een soort elzen wezen. Eerst komt er een knobbel zoo groot als een knikker; die groeit in een dag of wat, tot het een gewoon eendenei is geworden; dan barst het ding in stukken, zooals jelui hier zien kunt, en aan de voorkant komen de vlerken van de jonge vogels er uit wemelen. Die hier in de tobbe zijn met de tak afgebroken door de storm op de kust, anders waren ze nu al leeg en de vogels gevlogen. Als het ei rijp is, valt het af. Komt het in 't water terecht, dan vliegt de jonge rotgans er dadelijk uit, maar valt het ei op 't strand dan verrot het. Nou weet je waar de rotganzen vandaan komen, die we verleden week hier op de kust hadden.”

„Het staat in de boeken,” zei de strandjutter, en daarin heeft hij, wellicht zonder het weten, de waarheid gesproken; de rest heeft hij de lui willens en wetens op de mouw gespeld. Hoe ongelooflijk ook, het is werkelijk geschreven en gedrukt, met platen verduidelijkt, dat de rot-

ganzen aan de boomen groeien. Geleerde natuurkundigen uit vroeger eeuwen hebben 't geloofd en zich zelfs verbeeld het met eigen oogen gezien te hebben. Licht te begrijpen,

Water in de schelp zit.
l van boven, r in doorsnede, r' tot r'' pooten met lange, gepaarde wimpers; o de mond; d tot p darmkanaal, v zooveel als de lever.

dat het volk, dat niet tegen een wonder opziet, hen napraatte. Hoe de legende van de rotganzen, die zoo lang voor waarheid gehouden werd, kon ontstaan, kunnen wij ons verklaren.

Dat uit mossels letterlijk eenden of ganzen kunnen voortkomen, zouden tegenwoordig alleen kinderen zich wijs laten maken. Maar vroeger stelden ook de natuuronderzoekers zich al gauw met de schijn tevreden. Dat is tegenwoordig gelukkig heel anders.

Men vond op drijvende boomstammen, op wrakhout en palen, die vreemde dingen, half ei, half mossel, porseleinachtig wit op rood-bruine stelen. Het beest, dat er in zat, strekte van tijd tot tijd iets uit, dat op een vlerk leek, en de één meende, dat 't wel een vogel kon zijn, de andere geloofde het en een derde, die 't nooit gezien had, bevestigde het. Van de zwarte rotganzen kende men de herkomst niet; die zeeëenden moesten toch ergens vandaan komen. Hollandsche zeelui noemden ze *rotganzen*. De oude geleerden pasten er een mouw aan: „de rotganzen groeiden uit die vreemde mossels op rottend hout.” Klaar was het.

De eerste, die het beter wist, was een Hollandsche jongen Gerrit de Veer, een van de wakkere zeelui, die de beroemde overwintering op Nova-Zembla meemaakten. Op diezelfde onvergetelijke tocht in 1596, ze waren pas op Groenland, klom Gerrit eens tegen de rots op, om eieren

Zeepokken (Balanus) op een schelp.

te zoeken, toen hij een eind hoger op, rotganzen zag zitten. Dat waren nu de vogels, die hij 's winters zoo vaak gezien had en waarvan hij zooveel wonderlijks had hooren vertellen. Hij klauterde wat verder, zag de rotganzen opvliegen en vond op de plek, waar hij de vogels 't eerst

zag, hun nesten met eieren. In enkele zaten al jonge vogeltjes.

Dat is nu net drie honderd jaar geleden. Gerrit heeft alles zelf uitvoerig beschreven, zijn reisverhaal van de tocht is gedrukt en veel gelezen. De legende van de eendenmossels en de rotganzen, meent ge, moest dus toen al gauw uit de wereld zijn geweest; maar dat lijkt er niet naar. Jaren later werd het sprookje zoowaar opnieuw nog eens gedrukt in een boek over natuurlijke historie en er zijn wellicht nog menschen, die 't gelooven.

Die rotganzen hebben hun naam volstrekt niet te danken aan *rot* hout of zoo iets, maar eenvoudig aan de omstandigheid, dat hun geroep bij het trekken op „rot, rot” lijkt.

En die eendenmossels, dat zijn geen mossels, geen weekdieren, maar een soort kreeften. De vlerken, die ze uitsteken zijn hun pooten.

Die pooten zijn bij de eendenmossels op een bijzondere wijze ontwikkeld. Gewone pooten zouden het beest ook al heel weinig dienst kunnen doen, daar het al sedert zijn jeugd vastgekluiserd is aan hout of steenen.

Op de teekening hierbij kunt ge die 6 paar pooten duidelijk zien; bij het levende dier zijn ze steeds in de schelp verscholen; alleen het paar lange, behaarde en beweeglijke aanhangsels van elke poot steekt, als het dier zich veilig acht, buiten de schelp, om zich voedsel en waarschijnlijk ook versch water en daarmee versche lucht toe te voeren.

In 't voorjaar heeft de eendenmossel, waarvan verscheidene soorten bekend zijn, een menigte zeer kleine eieren bij zich. Die eieren krijgen achtereenvolgens verschillende kleuren, blauw, rood en eindelijk geel. Als de jongen uitkomen, verlaten ze gezamenlijk de schelp van de eenden-

mossel en zwemmen eerst een tijd lang vrij in 't water rond.

Die diertjes lijken dan wel wat op een soort watervlooien, die bij miljoenen in onze slooten voorkomen, cyclops geheeten. Zij hebben net als deze maar één oog; ze lijken in 't water wel een speldeknoop, maar in de vorm van een peer, waaraan vertakte pooten zitten. Langzamerhand vormt zich een schelp om het diertje; het hecht zich met het kopeinde aan een stuk hout of een steen vast, en binnen eenigen weken is het de befaamde eendenmossel geworden, waarvan wij hier op het plaatje aan een drijvend stuk boombast een heel gezelschap zien vastgegroeid. Van het eenzaam oog van de larve zult ge niet veel meer bespeuren, als ge er bij toeval eens een op 't strand mocht aantreffen.

Veel vaker dan eendenmossels, zult ge aan het strand en in de zilte binnenwateren een diertje vinden, dat ongeveer dezelfde levensgeschiedenis heeft. Op stukken drijfhout, op balken en palen ziet ge heel dikwijls massa's kalkachtige knobbels, soms zoo groot als een knikker, die met een breede platte kant aan het hout zijn vastgegroeid. Dat zijn zoogenaamde zeepokken. Zwemmers maken er vaak op onaangename wijze kennis mede.

Vlak bij Amsterdam aan de Minervahaven, heb ik ze eens levend gevonden, op een schelp, die daar lag; als ik ze onder water hield staken enkele na eenige oogenblikken de wriemelende pootaanhangsels uit, net als de eendenmossels doen. Buiten water kunnen ze heel lang blijven leven, ze sluiten dan hun schelp; soms vindt men ze zoo hoog aan palen vastgegroeid, dat ze alleen bij vloedstand onder water kunnen geraken; die 't zoo hoog zoeken, eten en ademen dus slechts met lange tusschenpoozen.

E. Hs.

December.

Een van de gemoedelijkste bezigheden van beminnaren der planten en dierenwereld is wel het opmaken van lijsten van wat er op Kerstdag of op Nieuwejaar, op de kortste dag, of in de heele Kerstweek wel gevonden kan worden. Wij hebben het dan ook plichtmatig al jaren achtereenvolgende gedaan, en eigenlijk komt het ook niet te pas er min of meer ironisch over te spreken, zooals ik dat in de aanhef van dit artikeltje wel schijn te doen.

Zulke waarnemingen hebben zelfs zeer groote waarde, vooral als ze niet maar alleen in de Kerstweek gedaan worden. Onder de vele goede voornemens, die jaar in jaar uit in de idyllische laatste dagen van 't jaar al zoo bij me zijn opgeweld, zijn er dan ook altijd eenige geweest, die betrekking hadden op het „nu eens ernstig houden van een dagboek”. Zodoende bezit ik nu al aantekeningen over twaalf jaren, maar alleen die over 't laatste jaar zijn — onder de druk van redactionele verantwoordelijkheid — wat uitvoerig uitgevallen. De andere zijn vrij goed bijgehouden tot in Mei, soms zelfs tot Juni, tot de dagen van de groote weelde en de groote reizen. Dan komt meestal een blanco tot October of November

en met de Kerstweek komt weer de heilige ernst. Probeer het ook eens. Maar verknoui geen geld aan prachtig ingebonden schrijfboeken, die ge 's avonds met een zucht uit uw boekenrek tilt, die nooit plat willen openliggen en waarvan het vloeipapier wel eens zoek raakt. Volg de raad van iemand, die ondervinding op dit gebied heeft, en koop een gewoon klein 8vo schetsboekje, dat ge altijd in uw zak kunt hebben. Reeve's Drawing Books for Schools zijn uitstekend en kosten maar vijftien cent. Daarin kunt ge teekenen en aantekenen naar hartelust op de plaats zelve, waar ge uw merkwaardigheden aantreft. Neem ook een potlood, waarvan de punt nooit breekt; die zijn er gerust: merk Koh-i-noor, tamelijk duur, maar zeer, zeer duurzaam. Doe dit, dan krijgt ge een bibliotheekje van natuurwaarnemingen, dat ge over een jaar of tien niet zonder aandoening zult doorbladeren en wellicht ook niet zonder een beetje ironie!

Hier volgt nu mijn aantekening over de Kerstvacantie van 1883.

„Nog of reeds bloeien: Welriekend viooltje (*V. odorata*). Voorjaars vroegeling (*Draba verna*), Kruijpende Boterbloem